

Malviuse "Habemeajaja", ülistus hääle ilule

Minule algas Estonia Teatri esietendus tähelepänekuuga, et ilmselt ei pea teater oma tegevuses põhjalikku avalikku kriitikat eriti oluliseks... Samal päeval Helsingist Tallinna sõitnud, ei jõudnud ma kusagil marku kroonideks vahetada. Pika palumise peale anti mulle, hambad ristis, osatäitjate nimekirja kavalehe vahelt, kuid tekstivihikut ilmselt ei olnudki. Ometi olnuks kasutatud tekst väga tarvilik, et aru saada lavastuse ülesehitusest, eriti kuna lavastaja oli teinud ohtralt kärpeid.

Minu teada oli "Sevilla habemeajaja" esitamine eesti keeles lavastajale teatripoolne eeltingimus. Seda laadi provintsialism on vastuolus rahvusooperi staatusega. Maailma rahvusoopereid ühendavad ülesanded, mida nad on täitma kohustunud: 1) edendada oma maa ooperikultuuri, kandes võimalikult kõrgel tasemel ette oma heliloojate teoseid; 2) viljelda oma kultuuriruumis maailma ooperikunsti tähteoseid. Ooperi lahutamatuks koostisosaks on originaalkeel: just sellest kasvab välja muusikaline väljendus. See kehtib eelkõige Rossini puhul. Ei ole ka nii oluline, et "iga sõna peaks mõistma" — selleks on tekstitõlked. Ooperižanri olemasolu õigustab ju see, et väljenduse põhiohk on muusikal. XIX

Gioacchino Rossini koomiline ooper "Sevilla habemeajaja" esietendus Estonia Teatris 23. veebruaril. Lavastas Georg Malvius, dirigendid Vello Pähn ja Jüri Alperden, dekoratsioonid — Lars-Erik Linden, kostüümid — Mathias Clason, jumestus ja parukad — Robin Karlsson, valgus — Mats Lyberg, koormeisterid Jüri Rent ja Anne Dorbek, kontsertmeisterid Riina Pikani, Aarne Talvik ja Helin Kapten.

ka lähenemisviis, kus lava kasutamist ja lavalist liikumist määravad ruum ise ning sinna paigutatud dekoratsioonid: teenijate toa madal uks; teisele korrusele viiv väga järsk trepp, kust sageli üles-alla joostakse, lisades sellega ebakindluse ja hädaohu tunnet. Lavakujundus ja kostüümid on etenduse stiili nii loomulik osa, et neid isegi ei märka.

Vello Pähn ja kontsertmeisterid on esietenduseks lavale toonud muusikaliselt valmis terviku. Dirigent ja üldjoontes korralikult mänginud orkester järgisid tänuväärset draama pingelise arengu nõuet. Etenduse muusikaliseks haripunktiks pean Figaro, Rosina ja krahvi tertsetti enne teise vaatuse *tutti*-finaali. Annika Tõnuri (Rosina), Taimo Toomast (Figaro) ja Mati Kõrts (krahv) suutsid veenda oma tasakaaluka ansambli tööga, ühtlase fraseerimise ja intonatsioonitäpsusega.

Hoolimata ülemise registri võnkuvast kvaliteedist, on Taimo Toomasti kaunis tämber kohati lausa tenoraalne. Loodetavasti annab see vitaalne noor laulja endale veel aega ja arenguruumi.

Rõõmustav oli Annika Tõnuri esinemine esietendusel. Rosinast võiks kujuneda tema bravuurroll: laulus võib loomupärane tundlik

Tertsett Annika Tõnuri ja Taimo Toomast koos Mati Kõrtsiga, keda sellel pildil pole, tõstis teise vaatuse lõpu muusikalisse haripunkti.

Foto: Harri Rospu

sini puhul. Ei ole ka nii oluline, et "iga sõna peaks mõistma" — selleks on tekstitõlked. Ooperižanri olemasolu õigustab ju see, et väljenduse põhiohk on muusikal, XIX sajandi itaalia ooperis rõhutatult vokaalil.

"Sevilla habemeajaja" lavastus esindab head muusikateatrit, kus lavastaja nägemisviis hõlmab tasakaalukalt kõike kuni väikseimate detailideni. **Georg Malvius** aktsepteerib Rossiniga seostatud konventsioone, mis otseselt tingivad lauljate lavalist väljendust, lavapilti ja üldatmosfääri. Ometi ei ole ta loobunud õigusest teha omanäolist muusikateatrit, tõlgendada seda vana teost oma ideedest lähtudes.

Lavastaja ideed joonistuvad ebatavaliselt selgelt kivistunud traditsioonide taustal. Beaumarchais ja libretist Sterbini piirdusid omal ajal barokkinimese pilkamisega, kuid lavastaja tõlgendab tolele ajastule omast enesetähtsustamist kui universaalsemat nähtust. See ei peegeldu niipalju Figaro tegevuses kui Bartolo liigutavalt kahetsusväärnes kujus. Krahvi/don Alonzo/Lindoro baroklik rollimäng ning viis, millega on kujutatud krahvi ja Rosina suhet, kannavad sõnumit, mis väljub "Habemeajaja" fiktiivse maailma raamest. Rosina armastus süttib tänu hääle ilule. See on ju itaalia ooperi põhüdee: kõige olulisem on õilis hääl, mida tasub austada ning jumaldada; selleks, et armastada, pole vaja sõnu, pole vaja pilke.

Ohtrad kärped teises vaatuses muudavad terve vaatuse ägedaks, stretta-laadseks lõpetuseks. Kas lavastaja on püüdnud rakendada Rossini-crescendo't ka etenduse tervikstruktuuris? Mulle ei tundunud see helilooja kavatsuste vägivaldse rikkumise, vaid värskendava vahelduse ning terviku suhtes väljendust intensiivistava käsitlusena. Lavastaja rõhutatud kohti retsitatiivides, tähendusrikkaid löike võiks veel enamgi alla kriipsutada. Lauljaid aitaks selles tundlikumalt reageeriv, pisut ilmekam *continuumäng*. Draamalavastaja Malvius tunneb ka vaikust ja kasutab seda mõjusalt: parimaks näiteks on tegevuse kõnekas peatumine Bartolo lõpliku kaotuse hetkel teise vaatuse lõpus.

Lavastaja suurimaks saavutuseks on siiski tegelaskujud. Jutustades lugu algusest lõpuni ühesuguse intensiivsusega, ei lase ta sellel muutuda tähtede paraadiks, kus tormilised aplausid katkestasid tegevuse ja dramaatilise pinge pärast iga aariat. Huvitavaim joon lavastuses on uut tüüpi karakterisatsioon, mis säilitab ainult osaliselt tegelaste harjumuspäraseid iseloomujooni. Figaro kuju valitseb *commedia dell'arte* teenijatele omane

ürgjõuline õelus. Ka nii iseteadlikku ja sihikindlat Rosinat ei ole määranud. Juba avastseenis selgub krahvi suur ja liigutav saatus. See loob haruldaselt hea aluse Figaro kui *primus motor*'i tegevusele. Need jooned on Malvius leidnud muusikast. Esimest korda taipasin, kui palju sisaldab Rossini muusika materjali, mis on otse tõlgendatav ilmete ja pooside, žestide ja liigutustena. Mäng oli täpne kui ballett. Või on küsimus lihtsalt lavastaja leidlikkuses, muusikatunnetuses ja võimes edastada seda lähenemisviisi lauljatele. Muusikaliste žestide keele olid omaks võtnud eelkõige Annika Tõnuri ja Leili Tammeli.

Huvitavalt lööb see tüüpide uus jaotus segamini ka tegelastevahelised suhted. Tüübikomöödias kohane üheülbaline käitumine lihtsustab Figaro motiive. Krahv jätab tuhvialuse mulje. Bartolo ei mõju eriti tõsiselt võetava vastasena, tema piinamine tundub vaatajale isegi julm. Teadlikku kurjust Bartolos ei ole, pigem kohtame sümpaatset vana tobu, kelles on midagi traagilist. Tõlgendusele lisandub inimlikku sügavust. Võimalik, et lavastaja on võtnud jooni tugeva näitleja **Teo Maiste** stiilist ja rõhuasetustest. Kõige olulisem on siiski, et ka

teised tegelased osalevad vana mehe õnnetu armastusloo jutustamisel. Lauluõpetuse stseenis puudus armunute vahel vähemalt esialgu see salapärane magnet, mis annab stseenile mõtte.

Kogu lavastuse seisukohalt olid kõige nõrgemad kooristseenid, milles nii muusikaline kui ka lavaline väljendus laiali valgusid. Meeskoori vali ja lihvimatu laulmismaneer rikkus peenekoelisema solistide ansambli. Samal põhjusel jäid solistid koorile jalgu avastseenis. Esimese vaatuse finaalis hämardus ka lavaline väljendus ning kulminatsioon jäi sündimata.

Etendus lavakujunduses lähtutakse üsna ilmselt akustilistest nõuetest. Kahtlemata oli suudetud akustilisi probleeme tasandada: kõrged seinad ja müüridekoratsioonid lava eesosas aitasid luua kammermuusikalikku, intiimset meeleolu. Lavakujundus oli lihtne, toimiv, lausa funktsionaalne ning esindas võluvalt "ooperirealism". Lavastaja loomaarmastus oleks peaaegu võinud vastu hakata, aga et eesl, koer, kanaarilind ja kanad ei viinud tähelepanu oluliselt kõrvale, võib ka need väljendusvahendid Malviusele andestada.

Draamalavastajale tüüpiline on

aega ja aeguruumi.

Rõõmustav oli Annika Tõnuri esinemine esietendusel. Rosinast võiks kujuneda tema bravuurroll: laulus võib loomupärane tundlik musikaalsus, täpsus. Vokaalsed probleemid ei olnud takistuseks raske partii väljatoomisel. Loota jääb vaid vokaalset täiustumist: et hääl tekiks sügavamal ja oleks seetõttu kergem, vabam ja sundimatum.

Väga sobivaks krahvi rolli pean Mati Kõrtsi: ilus tämber, lüürilisus, eeliseks ühtsed registrid. Veel rohkem võiks ta üsaldada oma materjali loomulikku tundlikkust ja kõla, vähem jõudu.

Ka tõstaksin esile ühe väiksema rolli täitja: **Leili Tammeli** (Bertha) professionaalsus on veenev. Kuigi partii ei ole tema hääletüübile kõige sobivam, on teostus algusest lõpuni saajaprotsendiline. Kunagi ei unusta ennast lavale lihtsalt laulma. Kõrvalrollide viimistletus on ju ka ansambli lihvituse garantii.

Üldisest vokaalsest tasemet rääkides viitaksin Jenny Anveltile intervjuule 18. veebruari "Kultuurilehes". "Boheemi" solistide kohta öeldu puudutab eranditult ka selle etenduse osatäitjaid. Eriti peaks see andma mõtlemisainet noorematele. Möödapääsmatu tõde: vokaalse vabaduse ja täiuslikkusega kaasneb väljendusvabadus. See nõuab pidevat tegelemist vokaaltehnika põhialustega.

TIMO LIPPONEN,

Pärnu Ooperi produktioonijuh

KONTSERT

"EESTI KONTSERT"

NIGULISTES: pühapäev, 13. III kl. 11.30 muuseumi muusikatund — esineb **Hilding Carlsson** (orel, rootsi). Kavatas Buxtehude, Bach, Zemzaris, Mendelssohn-Bartholdy, Carlsson.

ESTONIA KONTSERDISAALIS: neljapäev, 17. III kl. 19 **Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri** kontsert, dirigent **Mika Eichenholz** (Rootsi), solist **Thor-Leif Theden** (tšello, Taani). Kavatas Sibelius "Saaga", Elgari Tšellokontsert op. 85, Prokofjevi VI sümfoonia es-moll op. 111.

VÄRAVATORNIS: laupäev, 12. III kl. 16. XIV sajandist pärit **Barcelona Mess**, esitab "Hortus Musicus".

EESTI

MUUSIKAKADEEMIA

MATKAMAJAS: reedel, 11. III kl. 17 **prof. E. Lippuse viiuliklassi** kontsert. Esinevad **Eva Uibo, Margit Tisler, Imbi Tamm-Aasoja, Tiina Pangsep, Kai Kiiv, Maiu Põldmäe, Olga Voronova**. Klaveril **Thea Nestor**.

TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUMIS: laupäev, 12. III kl. 16 esineb

van.-õp. Olga Tambre (klaver). Kavatas Tšaikovski.

OLAVISAALIS: pühapäev, 13. III kl. 17 **dots. M. Tampere viiuliklassi** kontsert. Esinevad **Kirti-Kai Loo-rand, Lasse Joamets, Ruth Mägi**. Klaveril **Elene Fomina ja Tanel Joamets**; kolmapäev, 16. III kl. 18 **esineb magistrand Merje Hallik** (viiul). Klaveril **Lille Randma ja Katri Hallik**. Kavatas Tubin, Brahms, Sibelius.

TALLINNA

MUUSIKAKESKKOOL

KIEK IN DE KÖKIS (Komandandi 2): laupäev, 12. III kl. 17 esinevad **Heli Räämet** (klaver) ja tema õpilased.

ESTONIA KONTSERDISAALIS: esmaspäev, 14. III kl. 19 **Tallinna Muusikakeskkooli õpilaste** kontsert. Esinevad klaveri-, keelpilli- ja puhkpilliõpilased.